

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Elmélkedés.

A mi emberi lényünk teljesen rokon ama sokaságéval, mely egy ily napon vágyaitól üzetve, a népszerűség, dicsőítés karjain hordozta a legnemesebb szívű lényt, az Isten Fiát. Mi is míg reményeink egyenként meg nem hiúsulnak s önző számításainkban nem csalódunk, azokat, kik közöttünk vezetésre, előljárássra hívatottak nagy lelkesültséggel, örömrivalgással, szentől-szembe való dicsőítéssel, síma hízlekedésekkel fogadjuk és követjük. Jöjjenek el azonban a nemszeretem napok, mikor a kedvezőtlen körülmények között veszélyeztetve inognak szilárdnak hitt érdekeink s számításaink, azokat, kiket még az imént az egekig emeltünk s úgy tekintettünk rájuk, mint érzelmeink, gondolataink apostoli lelkületű képviselőire: most titkos gyanúsításokkal, majd nyílt vádakkal, keserű szemrehányásokkal illetjük s a meghurcoltatás, megalázás tövis-koronáját s a kimondhatatlan lelki szenvedések keresztfáját nyújtjuk nekik jutalmul, éppen azoknak, kiket még az imént vállainkra emelve, nagynak, dicsőnek, valósággal vezérnek, királynak ismertünk el.

A külső ragaszkodás fénye, dicsősége s a népszerűség mámorító örömei ne csalják meg lelkünket; feljebb, magasabbra tekintsünk a földiekénél; a közkedveltség, a népszerűség árán ne adjuk el ama bennünk élő isteni tulajdonságot, mely inkább akarja, hogy koldus-szegényen, megtépve bár, de igazán, nyugodt lelkiismerettel éljünk, mint bíbor, fény és múló dicsőség ölén — önmagunkat, rendeltetésünket, s ami fő, az igazság isteni lelkét megtagadva — hívalkodjunk.

Jézus virágvasárnapi megkísértése és fényes győzedelme ruházzon fel mindnyájunkat azzal az élethölcseséggel, mely a jólét, földi dicsőség

virágokkal behintett útain épp úgy, mint az akadályok, a veszedelmek kőszirtjei közt egyaránt megóv az elbukástól, az egyszer igaznak ismert életcél megtagadásától. Ámen.

(D L.)

Melkó István,

vasmegyeri reform. lelkész.

Virágvasárnap.

A lég tele van

Hangos, nagy harsonazajjal,

Fölnyitja szemét

Rá, mosolyogva a hajnal.

Egész Jeruzsálem

— Koronázás ünnepe lesz-e? —

Ölőzködik ünnepi mezbe;

Fény a palástja, virág a ruhája...

Hozsánna, hozsánna,

Jön a názáreti Jézus!

Belfáge jelé,

Meghajlik a pálmaja lombja;

Belfáge jelé,

Szőnyeg az út, virág a porondja.

Belfáge jelé ma

— Kellén szent titkú sóhajoknak, —

A szívek sóvárogva dobognak

Minden kar ölelésre kitérve...

Hozsánna, hozsánna,

Jön a názáreti Jézus!

.....Szívünkben öröm,

Lelkünkbe' hitünk olajága:

Gyerünk ki mi is,

Ez ünnepi, fényes fogadásra!

— *Hadd zúgjon az álnok,
Hadd a szél a Golgotha ormán...
Képmutató jarizeus-jormán,
Hadd mossa kezét Pilátus előre,
Hozsánna örökre
Neked, óh názáreti Jézus!*

Szabolcska Mihály.

A heidelbergi káté hazai történetéből.

Ez évben negyedfélszázados jubileumát üljük a heidelbergi káténak (1563–1913). Ebből az alkalmából a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap” folyóévi 8. számában jelent meg egy rövid alkalmi megemlékezés, melyben azonban egyetlen szó sincs a heidelbergi káté magyarországi üldöztetéséről.

Ide vonatkozó munkák: 1. Szilágyi Ferenc: A heidelbergi káté s a magyar- és erdélyországi prot. autonomia a XVIII. században (1869). 2. Dr. Erdős József: A heidelbergi káté története és irodalma a külföldön és hazánkban (Protestáns Szemle, 1891. III. évf., 394–406.). 3. A heidelbergi káténak Dr. Erdőstől megjelent új fordítása (1891). Mindezekben a művekben azt olvassuk, hogy a m. k. helytartótanács — a róm. kath. klérus feljelentésére — 1748 szeptember 23-án adta volna ki a legelső rendeletet a heidelbergi káté elkobzására, holott volt már egy előbbi rendelet is idevonatkozólag, amint arról a debreceni református consistorium (kiadatlan) jegyzőkönyve tanúskodik, melyben is a következőket olvassuk:

„1748. jan. 2. A fels. királyi helytartó tanácstól de dato 22. dec. 1747. emittált parancsolat a tek. nemes tanácshoz, hogy a Miskolczy Ferenc és Szárazsi Ferenc által kiadott Palatina Catechésisnek mind a nyomdában, mind pedig a compactoroknál feltalálható minden exemplumait confiscálja, úgy mint amely a pápista vallást, mind a misemondásban, mind pedig a képek tiszteletében bálványimádással vádolja. Mely parancsolatot a tanács felolvastatván, a consistoriumban, végeztetett, hogy mielőtt határozat hozatnék, főkurátor úrral és több urainkkal közöltessék e dolog, mivel ez nemcsak ezen várost és ecclesiát, hanem egyszersmind az egész reformata ecclesiát nézi; addig pedig Tiszteletes Urainék (a debreceni papok és papi jellegű tanárok) papirosra tegyék, valamint ad defensionem et historiam istuis catechismi találhatnak”.

Ide tartozik még a következő bejegyzés 1784 január 7-ről:

„A városi tanács és communitás megegyezett, hogy a catechismus confiscatiója mindaddig halasztassék, míg a felséges asszonynak (Mária Terézia) nem repraesentáltatik, hogy az ilyen symbolicus könyv mind bel-, mind külföldi ecclesiáknál, több, mint egy század óta in usu vagon. És hogy e végre, és más instántiákra nézve is, mennél hamarabb deputátusok expediáltassanak a felséges udvarhoz. Ez a végzés a consistoriumban is adprobáltatott”.

A repraesentatio és deputatio, fájdalom, teljesen eredménytelennek bizonyult, egymásután jelentek

meg a heidelbergi káté elkobzását és megsemmisítését parancsoló helytartó-tanácsi rendeletek (1748 szept. 23., 1749 január 10., 1757 március 11.). Ide vonatkozik a kassai református egyházi évkönyvek következő feljegyzése is:

„1756-ban a kassai magistratus királyi parancsolat mellett szedte a palatinusi catechesist és a Martyrok koronáját, nomine perniciosorum librorum”. Tehát nemcsak a heidelbergi káté, hanem Szönyi Nagy István igen elterjedt munkája is (első kiadása Kolozsvár, 1675.) a közveszélyes könyvek közé tartozott, a klérustól befolyásolt helytartó-tanács szerint.

A római kath. klérus a káté 30., 57. és 80. kérdéseit, illetve az e kérdésekre adott feleletekben sértődéseit, illetve az e kérdésekre adott feleletekben sértőknek talált dolgokat (megigazulás, purgatorium, mise) kifogásolta. Ezért még a liberális II. József alatt sem lehetett a kátét eredeti szövegében kiadni, hanem császári kabineti rendelet határozta meg (1782 aug. 12.) a kinyomatható szöveget. A magyarországi reformátusok egész az Erdős és Rácz Károly fordításának megjelenéséig (1891) a megcsontított és megváltoztatott szöveggel adták ki és használták a kátét, míg az erdélyi reformátusok már 1793-ban eredeti szövegében nyomtatták ki újra Nagyszebenben.

Megjegyzendő, hogy a tiszántúli református egyházkerület és a debreceni egyház, Hatvani István közremunkálásával, 1754-ben külföldön, Baselben nyomatta ki eredeti szöveggel a heidelbergi kátét, azonban ezt a kiadást is, mihelyt bejötték a példányok, azonnal konfiskálták, úgy, hogy mai nap már ritkaság számba megy egy-egy példány.

Révész Kálmán.

Az egyházi törvények revíziója tárgyában

a debreceni jogakadémia tanárikara által elfogadott vélemény és javaslat.

Irta: **Dr. Kun Béla.**

(Folytatás.)

III.

Még egy pár ilyen negatív kelléket felállíthatnánk a most érvényes törvények alapján a következő törvényekkel szemben.

Ilyen volna az is, hogy ne kerüljenek be a törvénybe olyan rendelkezések, amelyeknek a következményei kellőleg végig gondolva nincsenek. Igen szép újítása például a most érvényes törvénynek a választók névjegyzékének elkészítésére és évenkénti kiigazítására vonatkozó rendelkezése. Az is magától értetődő, hogy a választók névjegyzékének elkészítése éppen abban bírja legnagyobb jelentőségét, hogy a szavazásra jogosultság nem a választást vezetőket, hanem a választást vezetőket van bízva, és éppen ezért valóban szükséges, hogy a választók névjegyzéke a választási eljárásnál lehetőleg változatlanul irányadó legyen. Ám még sem helyeselhetjük az I. t.-c. 21. §-ának 2-ik bekezdésében foglalt idevonatkozó szabályt, amely szerint a névjegyzékbe felvettől a szá-

vazati jog csak akkor tagadható meg, ha attól fegyelmi úton megfosztatott. Ez a szabály ugyanis módot nyújt arra, hogy választójogot valósággal gyakoroljanak olyanok, akik egyházunknak nem tagjai. Fel kell tenni, hogy a névjegyzék összeállításánál nem járnak el olyan felületesen, hogy más vallásúakat is felvennének, amire ugyan volt már példa. Ám erre ily szabály mellett nincs is szükség. A névjegyzékbe fölvettek közül egyesek, — esetleg számosan — a névjegyzék összeállítása és a választás közt eltelt idő alatt kiléphetnek az egyház kebeléből. A választás alkalmával ezektől most már a szavazati jog el nem vonható s esetleg ők hozzák ki a többséget. Különös lenne, ha egy nevezetes presbyter-választás sorsát időközben papistává lett atyánkfiai döntenék el, vagy a lelkészválasztásnál azoknak jutna döntő szerep, akik felekezeten kívül állanak. Lehetne ugyan ezzel szemben azt vetni fel, hogy ám tessék az ilyeneket fegyelmi úton megfosztani a szavazati joguktól. Azonban, eltekintve attól, hogy egy ilyen fegyelmi eljárást esetleg nem is lehet a kellő időre lefolytatni, már ott nehézség támadna, hogy nem lehetne megállapítani egyetlen bíróságunk illetékességét sem olyan ember ügyében, aki immár egyetlen egyházközségnek sem tagja, ha ugyan ellene fegyelmi eljárásnak a vallás-változtatás okából az 1895: 43. t.-c. 1. §-a mellett egyáltalán helye lehetne. Pedig ezt a kellemetlen következményt könnyű lett volna elkerülni a szakaszba ennyi toldás felvételével: „ha a választás idején is egyházunk tagja”. Furcsa, hogy az a törvény, amelyik az egyház érdekeinek védelme címén a szerelem ösvényeit is ki akarja jelölni, arra nem gondol, hogy az egyház vezetőit semmi körülmények közt se választhassák a mi egyházunkhoz nem tartozók.

Ilyen következményeiben végig nem gondolt rendelkezés egyébiránt ez a behivatalnokok házasságára vonatkozó szabály is. Egészen eltekintve e helyen e rendelkezés elvileg helyes vagy helytelen voltától, sőt eltekintve attól is, hogy a tanárok egyszer általában csak protestáns (VI. t.-c. 75. §), más-kor kifejezetten csak református vagy ágostai hitvallású feleséget vehetnek, hogy továbbá az érdekelteknek egyrésze tartozik a gyermekeit a református vallás hitelveiben neveltetni, más része erre nem köteles és eszerint legalább is annyit mindenesetre megtehet, hogy maga református lévén, minden gyermekét az ágostai, sőt mint gymnasiumi tanár, talán az unitárius vagy a baptista hitfelekezeten neveltetheti, — tisztelettel kérjük, mi a következménye annak, ha valaki e törvény ellenére más vallású feleséget vesz? A fegyelmi esetek közt nem találunk olyat, amely minden kétségen felül ide vonatkoznék. Talán az V. t.-c. 34. §. A. 3. pontjára lehetne hivatkozni, de ha másvallású nőnek feleségül vétele a vallásos érzületbe vagy a hithűségbe beleütközik, úgy ezt a fegyelmi vétséget elkövették tanácsbíróink, gondnokaink, presbytereink közül is számosan s mindezek ellen fegyelmi eljárást indítani bizonyára nem volt a törvényhozó célja. Azután meg: vajjon csak szó szerint kell-e érteni a törvény eme rendelkezését, amely esetben csak azokat kötelezi, akik már ilyen állásban kötnek házasságot, vagy kiterjesztve oly módon, hogy aki más vallású nőt vett el, az aztán ilyen állásra többé nem is alkalmazható? Meg lehet-e választani például jogtanárnak olyan ügyvédet, aki római kath.

feleséget vett? Nézetünk szerint e kérdés tagadó eldöntésének nincs a törvényben alapja, mert a VI. t.-c. 109. §-a a tanárookra nézve egyéb követelmények közt csak azt állítja fel, hogy maguk legyenek reformátusok, esetleg ágostai hitvallásúak, de azt nem kívánja, hogy vagy nőtlene legyenek, vagy evangéliumi valláson legyen a feleségük. Ha meg ezt a kérdést tagadóan eldönteni nem lehet, akkor a lelkésznek is lehet másvallású felesége, csak az kell, hogy még theologus korában házasodjék meg.

Ilyenféle szabály az I. t.-c. 182. §-a is, amely szerint a lelkészek és lelkészjellegű tanárok közül „megválasztott püspöknek saját kerületében rendes lelkészi hivatalt kell viselni”. Mi történik, ha a lelkészjellegű tanárok közül megválasztott püspököt azonnal nem választják meg lelkésszé? Talán tényleg nem fog ez előfordulni, de előfordulhat, kivált amellet a korlátlan szabadságú lelkészválasztási rendszer mellett, amelyet a most érvényes törvény elfogadott. Nézetünk szerint nem volna szabad a törvénybe egyetlen olyan rendelkezésnek sem kerülni, amelynek a végrehajthatatlanságára magában a törvényben meg van a jogi alap.

További kívánság az lenne, hogy a legkülönbözőbb természetű és jelentőségű szabályok ne legyenek egymással oly szer tetreméltó kavarodásban összeölkezve, mint ahogy ez a most érvényes törvényekben látható. Hiszen tudjuk mi, hogy a magyar ember nem túlságosan lelkesedik a pápaszemes systemáért, de viszont azon is túl vagyunk már, hogy a törvényben az a nyájas beszélgetési módszer kielégítsen, amely mindjárt arról a témáról kezd szólni, amely egy éppen kimondott szó révén eszébe jut.

Nézetünk szerint például az sem helyén való, hogy a törvény, amikor az egyházalkotmány alapjait rakosgatja le, egyszer csak egy félreszökkenéssel — mivelhogy éppen a választójog kérdése szóban volt, — a választók névjegyzékének összeállítására vonatkozó szabályokat hozza elő s amikor még azt sem tudjuk, hogy mi a presbyterium, meg mi az esperes, már megtanulhatjuk, hogy május 15-ig, meg június 30-ig melyeknek mit kell elvégezni, és amikor az egyházalkotmány alapvető nagy kérdései kötik le figyelmünket, azzal kell bibelödnünk, hogy a névjegyzéknek hány rovata van és hogy melyik rovatba mit kell írni. Ez pedig annál inkább indokoltatlan eljárás, mert im az I. t.-c. e kérdéssel foglalkozó 18—20. §-aiból csupán azt tudjuk meg, hogy az egyházközség tagjai közül kiknek van választójoguk, kik nem gyakorolhatják e jogot és kiket kell felvenni a választók névjegyzékének illető rovataiba, de magát azt a kérdést, hogy kik az egyházközségnek a tagjai, csak a 105—107. §-ok rendezik, és csak a 108. §. mondja ki, hogy az egyháztagok jogai közé tartozik „a választói és választhatósági jog az egyházi törvények korlátai közt”. Ime tehát sokkal később van megírva az általános szabály, amelyre vonatkozó különös szabályok már jóval előbb elő vannak adva.

De az sem helyes, hogy a választókról és a választók névjegyzékéről szóló szabályok el vannak különítve a választásra magára vonatkozó szabályoktól. A névjegyzék összeállítására vonatkozó szabályok s annak kimondása után, hogy a névjegyzékbe fölvettek mindenesetre szavazhatnak, előbb még az egyházközségi közgyűlésre, majd a presbyterium

tagjaira és hatáskörére vonatkozó szabályok következnek, és csak azután a választásra vonatkozó rendelkezések. E szabályok „A presbyterium hatásköre, tagjai” címfelirat alatt található, bár szólnak a főgondnok és gondnok választásáról is (I. I. t.-c. 33. §.), ami azonban nem baj, mert hiszen ezek is tagjai a presbyteriumnak; — ám az semmiképpen sincs rendén, hogy a választással nyert megbízás tartamát ehelyen csak a presbyterekre nézve állapítja meg a törvény (I. t.-c. 31. §.), ellenben a gondnokokra és főgondnokokra ugyanezt csak a 117. §. tartalmazza. Hasonlóképpen a passzív választójog a presbyterekre nézve itt a 30. §-ban van körülírva, a gondnokokra ellenben csak a 122. §-ban. Vagyis im a gondnokok választására vonatkozó szabályokat három különböző címfelirat (A presbyterium hatásköre, tagjai, Egyházközségi tisztviselők, alkalmazottak általában, Egyházközségi fő- és egyházközségi gondnok) alól kell összeszednünk.

Az is méltán bántja a szemünket, hogy a 144. §-nál, a lelkészek nagyfontosságú feladatainak előadása közben, amely feladatoknál fontosabbakról pedig az egyházi élet szempontjából igazán nem szólhat a törvény, kerül elő annak a merőben alsó rendű kérdésnek rendezése is, hogy kik mehessenek legációba. Van valami önkénytelen lekicsinylés a lelkészek legnagyobb szerű munkájával, az igehirdetéssel szemben az által, hogy arról szólván, egyidejűleg megállapítatik, hogy ezt a munkát azonban harmadéves tanítóképezdészek és hetedik gimnázisták is végezhetik. Nézetünk szerint amint különbség van a lelkész igehirdető munkája, meg a legátusul kibocsátott gyermekifjú prédikálása közt, éppen úgy külön kellene ezt az egész kérdést rendezni, amint hogy egyéb iránt a legáció ügye semmi esetre sem tartozik az egyházalkotmány kérdéseinek körébe.

Elhagyva a rendszertelenség tekintetében felhozható egyéb példákat, még egy kelléket állítanánk fel a mostani törvény ellentétéként az új törvényre nézve: ne legyen olyan a nyelve, mint eme mostani törvények legnagyobb részének. Nem akarunk mi a törvények nyelvében bellesztritikai szépségeket keresni, de nem is vagyunk a mi édes magyar nyelvről olyan csekély véleménnyel, hogy azt kellene hinnünk, nem lehet törvényt másként fogalmazni, csak a kuriális és a kulináris stílusnak ama keverékén, amellyel ezek a most érvényes törvények a legnagyobb részben szólnak. Bizonyára lehet elérni több magyarságot, különösen a nagy előszeretettel alkalmazott szenvedő formák mérséklésével, — egy kicsit több szabatoságot a helyén levő szavak megkeresésével, — és egy kicsit több csínosságát a szöveg gondos megismertetésével.

IV.

Ideje azonban, hogy az alkotandó törvények tekintetében pozitív kívánságainkat is előadjuk.

Mindenekelőtt a törvények külső berendezésére vonatkozóan tesszük azt. A legutóbbi zsinat, nézetünk szerint, igen helyesen, szakított az addig követett amaz eljárással, amely szerint az összes zsinatilag alkotott szabályok egy egységes törvénykönyvbe voltak foglalva és több, egymástól alakilag független törvénycikkre osztotta munkálatát. Ámde szerintünk ezt az eljárást tovább kellett volna vinni, mint amennyire

a zsinat elégnék látta. Különösen az egyházalkotmányról szóló I. törvénycikket kellett volna tovább tagolni. Nemcsak a könnyebb kezelhetőség és formai csínosság szempontjai szólnának emellett, hanem az alapvető intézményeknek kívánatos állandósága tekintetében is jelentékenyen javulna a mostani helyzet. Az I. törvénycikkben ugyanis annyi sokféle kérdésről esik szó, hogy szinte természetes, ha minden zsinaton lesz kifogás hol az egyik, hol a másik rész ellen. Már most amiatt, mert például az egyházközségi közgyűlés intézménye ellen van kifogás, meg kell bolygatni az egész I. törvénycikket, és mivel a kritikára is ellehet mondani, hogy evés közben jön meg az étvágy, módosíthatni, javíthatni — tulajdonképpen pedig esetleg rontani — fogják azokat a szabályokat is, amelyek ellen tulajdonképpen senkinek sincs komoly kifogása s amelyeket változtatni — ha az illető törvénycikkéről különben nincs szó — senkinek sem jutna eszébe. Míg hogyha ez a nagy anyag több önálló részre tagozódik, a koronként természetesen szükségessé váló javítások csupán az arra szoruló törvénycikkeken fognak végrehajthatni, anélkül, hogy emiatt az egyházalkotmány alapvető tételeit megbolygatni kellene.

Már előbb is említettük, hogy az egyházalkotmányról szóló I. törvénycikket mindenesetre egész terjedelmében átdolgozni kellene. Rá is mutatunk nagyjából az okokra, amelyek ezt elengedhetetlenül szükségessé teszik. Ha az valóban megtörténik: felfogásunk szerint öt külön törvényt kell alkotni a mostani I. t.-cikk anyagából. Az első szólana az egyházalkotmányáról általában. Ebbe csak egészen általános természetű szabályok volnának felveendő, olyanok, amelyek magyar református egyházunk jogában hosszú idők óta fennállók s amelyeknek helyessége, fundamentális volta köztudatban van. Ide vonható volna nevezetesen körülbelül az az anyag, amely most az I. t.-c. kilenc első, továbbá 105., 107., 108., valamint 186. §-aiban található, úgyszintén: egyes egyházi jogi alakulatok (egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek) s a főbb organumok megjelölése, a paritásra s a gyűlések nyilvánosságára vonatkozó általában érvényes szabályok. Természetesen itt kerülni kellene minden részletezést, már csak azért is, mert a részletszabályok már sűrűbb változtatást kívánnak s ennek az alapvető első törvénynek lehetőleg változatlan állandóságára kellene törekedni. A második törvény szólana az egyházközségekről s azokon belül az egyháztagokról, mint egyházközségi tagokról és az egyházközség összes szerveiről, tehát az egyházközségi tisztviselőkről is. A harmadik az egyházmegyékről s ennek szerveiről, a negyedik az egyházkerületekről s ennek szerveiről, végül az ötödik az egyetemes egyház törvényhozásáról és az egyház egyetemét érdeklő igazgatási teendők ellátásáról. A mostani I. t.-cikknek a lelkészek jogairól és kötelesegeiről szóló része a II. t.-cikkkel egybeolvasztván, a következő törvény a lelkészekre s a lelkészi állás betöltésére és megüresedésére vonatkozó szabályokat együtt tartalmazná. A további törvénycikk anyaga az maradhatna, ami most, illetve ezek megmaradnának tovább is, mint 1904—7. évi III—IX. t.-cikk érvényben, a rajtuk teendő változtatások egy-egy új törvénycikkbe foglaltatván.

(Folyt. köv.)

Új helyzet, új küzdelem.

Megszavazta a képviselőház a sokat tárgyalt javaslatot. Még pedig ismét a szerzetes paragrafussal. Az egyforma fizetés és méltányos elbánás maradt újra fent a jövő zenéje. A dolog azonban az új fizetés-rendezési törvénnyel nincs befejezve. Amit most a képviselőház csinál, az mind olyan ideiglenes jellegűnek látszik. Nem lesz azért felesleges most azon melegében összefoglalni azokat az okokat, amelyek miatt mi ezt a törvényt egyházunk érdekében kifogásolni vagyunk kénytelenek.

Zsinati törvényeink elvileg kimondják, hogy a református tanítók fizetése kevesebb nem lehet, mint a hasonló fokozaton működő állami tanítóké. (VI. t.-c. 34. §.) Ezt a nagy elvi követelményt a törvény nem teljesítette s ezáltal még egyfelől a ref. tanítók iránt igaztalan volt, másfelől az egyházak, mint a magyarság érdekét megsértette.

Kétségbe vonhatlanul megállapítható ugyanis, hogy a többi magyar felekezeti tanítók közt a református tanítók a színmagyarság tanítói. S magyar nemzeti eminens érdekekre és arra való tekintettel, hogy a református tanítók többsége a Nagymagyaralföld, a Duna-Tisza köze és a Dunántúl nagy, népes, gazdaságilag és kulturailag viszonylagosan előrehaladott községeiben szolgálja a nemzetnevelés ügyét, amely községekben a fejlődöttebb társadalmi élet is a tanítót sok olyan társadalmi kötelezettség, követelmény elé állítja, amelynek figyelmen kívül hagyása kizárja őt a művelt, intelligens körökkel való kapcsolattól, közösségtől: még az sem volna indokolatlan, ha erre a tanítóságra különös tekintettel volna a nemzeti értékesebb, hatékonyabb erők gyarapítására hivatott államkormányzat.

Lehetséges, hogy magasabb politikai szempontok gátolják az erre irányuló törekvésnek leplezetlen kidomborítását, de szerény véleményem szerint annyit megengednek ezek a magasabb politikai szempontok is, hogy a tanítói illetmények országos rendezése kapcsán ne jusson kifejezésre — burkoltan bár, de a tényekből, rendelkezésekből kitetszőleg — az a református tanítósággal szemben legalább ezidőszert még semmivel sem indokolható, erkölcsileg is érdemellenül sértő feltevés, hogy ennek a tanítóságnak munkája akár nemzeti érdekek, akár tisztán tárgyi szempontból a tanítás minősége szempontjából alacsonyabb értékű volna, mint az állami tanítóké.

Már pedig kétségtelenül ez jut kifejezésre az új fizetést rendező törvényben akkor, amikor ismét fenntartatik az állítólag ugyan csekély, de valóságban igen jelentékeny különbség az állami és nem állami tanítók illetményei között.

Ha vannak ebben a hazában olyan iskolák, amelyek sem nem nemzeti, sem tisztán tanulmányi szempontból nem állják ki az összehasonlítást az állami iskolákkal, ezekre való tekintettel lehetett volna a fizetést kiegyenlítő állami segélyt olyan kikötésektől függővé tenni, melyeknél fogva csak azoktól az iskoláktól lett volna elvonható a magyar állam nagyobb mérvű támogatása.

Kimondhatta volna p. o. a törvényhozás, hogy az állami tanítókéval teljesen egyenlő illetményekre csak azon iskolák tanítói tarthatnak igényt, amelyek-

ben a tanítás nyelve legalább a három felső osztályban és az ismétlődő iskolában magyar és amelyek az állami tanterv szerint tanítanak.

Ez befoglalta volna a jó magyar iskolákat és a tanítókat, a református tanítókat bizonyosan az utolsó szálig. Ebben kifejezésre jutott volna a népoktatási politika nemzeti iránya.

Erről azonban már hasztalan beszélni. De lehet és kell beszélni a törvény módosításáról és dr. Antal Géza-féle indítvány alapján az egész népiskolai ügy újra rendezéséről annak előre bocsátása mellett, hogy az állami tanítóknak, mint állami tisztviselőknek az 1903. IV. t.-c. hatálya alá helyezését mi református tanítók is kívántuk és kívánjuk, ami kívánalmaink alaptétele, amelytől el nem mozdulhatunk, amely nélkül megnyugvásról a mi sorainkban szó sem lehet — ez:

„A felekezeti tanítók fizetése minden vonatkozásban, mint rendes fizetés, lakbér, igazgatói, családi, személyi, működési pótlék, az előlépés módja stb. — teljesen egyenlő legyen az államiakéval s ahol ezt a felekezeti iskolafentartók saját erejükből biztosítani nem tudják, minden vonatkozásban az állam egészítse ki a fizetést, mivel a népoktatás, bárki tartsa fenn az iskolát, első sorban állami érdek, s csak második sorban lehet felekezeti: ha tehát az állam a felekezeti színezetű népoktatást — még akkor is, ha a felekezetek nem képesek mindazokat az anyagi feltételeket biztosítani, amelyek a népoktatás kellő színvonalon tartására elengedhellenek — fenntartani kívánja, kötelessége annak minden konzekvenciáját levonni és viselni”.

Ebből a szempontból vizsgálva a tanítói illetmények rendezésére vonatkozó eddigi törvényes rendelkezéseket, a felekezeti s közelebről a református tanítók mélyreható hátrányára a következő különbségek állanak fenn:

1. A felekezeti tanítók a III-ik fizetési osztály fokozataiban 5 évenként lépnek elő, ennek következtében 3 évvel később minden magasabb fizetési osztályba s azok minden fokozatába, mint az államiak, ami az egész szolgálatot tekintve 4800 korona különbséget jelent a felekezeti tanítók kárára és jelenti azt, hogy a legkedvezőbb esetet tekintve 38 évi szolgálat után érik el legmagasabb fokozatot (3200 korona) s számításba véve, hogy az egyik osztályból a másikba előléptetésnél három-négy évig fel is tartóztathatók, egy részök — ha életben és szolgálatban megéri is — sohasem jut ebbe a fokozatba.

2. A felekezeti tanítók lakbérénel nincsenek emelkedő fokozatok. Az állami kezdő tanítók lakbére állapítatik meg egyszersmindenkorra a felekezeti tanítók részére, ami a legkisebb lakbérosztályt (VII.) véve figyelembe 4060, a középső (IV.) 7660, a legelsőt (I.) 1400 korona különbség a felekezeti tanító hátrányára.

3. A felekezeti tanító részére nincs megállapítva igazgatói fizetés. Ez ismét a felekezeti tanítóknak körülbelül 20%-ára évi 200, 300, 400 korona kisebb fizetést jelent és ez nyugdíjazásuknál is ebben az arányban érvényesül hátrányukra.

Ha mindezekhez hozzávesszük, hogy a felekezeti tanítók részéről nincs biztosítva a családi pótlék, ami családos tanítóknál ismét 200, 400, 600 korona különbség és ha tudjuk, hogy az állami tanítók a vallás tanításért is külön díjazásban részesülnek,

melyet a felekezeti tanító rendes fizetésért végez, akkor tisztán áll előttünk, hogy igen sok esetben évi 1000–1200 kor. kevesebb, de mégis számos esetben 1300–1600 korona különbözet lehet egy állami és felekezeti tanító fizetése között. P. o. 20 éves szolgálatú, 3 gyermekes tanítót tekintve:

Állami tanító törvényes illetményei:	
1. Rendes fizetés	2200 K
2. Lakbér (közép IV. oszt.)	630 K
3. Igazgatói pótlék	400 K
4. Családi pótlék	600 K
	<hr/>
	összesen 3830 K

Felekezeti tanító törvényes illetményei:	
1. Rendes fizetés	2000 K
2. Lakbér (IV. o.)	420 K
	<hr/>
	összesen 2420 K

Különbség a felekezeti tanító hátrányára 1410 K.

Ha most már ehhez vesszük, hogy az állami tanító esetleg vallást is tanít, kántor is, melyekért teljesen külön választott, a rendes illetményekbe be nem számítható díjazásban részesül, ez a különbözet 2000 koronára is felemelkedhetik.

4. Súlyos sérelme a felekezeti tanítóságnak az is, hogy szolgálati éveik csak 1893-tól számíthatnak. Igaz, hogy az állami tanítókat illetőleg is ekként rendelkezik a törvényjavaslat, ha más jellegű iskolától mentek át az államhoz, de ha az államnál kezdtek szolgálatukat, akkor az teljesen beszámíthatik.

A törvénynek ez a mostoha rendelkezése különösen az idősebb tanítókat sújtja. Tisztán a református tanítók érdekeinek szempontjából azért is súlyos sérelem ez, mert a református tanítók igen jelentékeny hányada az 1907: XXVII. t.-c. cikkben lefektetett alapfizetésnél — 1000 K-nál — magasabb alapfizetésben részesült. S minthogy a törvényjavaslat a korpótlékok és személyi pótlékok törli, ezeknek helyzetén nem hogy javítana, sőt ront, amit a következő példa igazol. Egy 25–30 éves szolgálatú református tanítónak van 1600 K alapfizetése. Az 1907: XXVII. t.-c. 3. §. szerint esedékessé válnék javára 1913 okt. 1-én négy korpótlék, ami 600 K. Az 1913. év okt. 1-én tehát lenne a fizetése 2200 K. Az új törvény szerint pedig lesz — miután szolgálati éveiből csak húsz számít — 2000 korona.

Ha a szerzett jogok a felekezeti tanítókra nézve is biztosíthatnak, akkor is csak a statusquo marad fenn, de fizetésük huzamosabb ideig, sokra nézve nyugdíjba lépéséig nem emelkedik egyetlen fillérrel sem.

Feltűnő, semmi által sem indokolható a törvénynek az az idősebb tanítók ellen irányuló rendelkezése, hogy a kezdő javadalmazás 2. illetve nő-tanítókra nézve 4 évet a fizetési fokozatokba beosztásnál az 1893 előtt szolgálatban levő tanítókkal szemben is számításba veszi. Ez a két, illetve négy év a törvényjavaslat indokolása szerint gyakorlati évnek minősíthető. Lehet-e arra elfogadható indok, hogy az 1893 előtt már 10–20 évet szolgált tanítóknak 1893-tól számítva, még két gyakorlati év irassék terhükre.

5. A kántori fizetések felekezeti tanítóknál nagy részben, az új tanítói törvényt szerint is beszámíthatnak a tanítói fizetésbe. Ez maga tűrhetetlen helyzetet teremt.

6. Teljesen figyelmen kívül hagyja a törvény azoknak az iskola fentartó egyházaknak a helyzetét, amelyek az 1907: XXVII. t.-c. 14. §-ában lefektetett fentartás mellett tanítóik fizetését az állami tanítók fizetése arányában kiegészítették. Ezek az egyházak számításukat arra való tekintettel tették meg, hogy az 1907: XXVII. t.-c. 3. §. alapján tanítóik részére öt évenként esedékes korpótlékok fokozatosan apasztani fogják a fizetések kiegészítése következtében rájuk haramlott terheket. S most sem nyújt a törvényjavaslat arra nézve semmi biztosítékot, hogy számításukat a jövőre nézve is megtalálják.

Ezek után a református tanítót illető kívánalmaink minimuma a következőkben foglalható össze:

1. A nem állami tanítók fizetése, lakbéré, igazgatói, családi, személyi stb. pótléka, s a fokozatos előlépés módja és időtartama ma az állami tanítókéval teljesen egyenlő legyen.

2. A szerzett jogok az 1907: XXVII. t.-c. figyelembe vételével jövőre kihatólag is biztosíthatóknak.

3. Az igazgató-tanító igazgatói pótlékai olyan megállapítás alá essenek, mint az állami tanítók illetményéről szóló 21. §. tervezi. A 28. §-ban a rendes illetményekbe nem számítható illetmények közé az igazgatói pótlék is beiktassék.

4. A kántori fizetés tanítóinak legkisebb részében sem számítható.

5. Az 1893. év előtti szolgálatok beszámíthatóknak. Ha ez teljességgel keresztül vihetetlen, a kezdő javadalmazás 2. illetve 4 éve (gyakorlati év) az 1893 előtt már legalább 2 évet szolgált tanítóra és 4 évet szolgált tanítónőre nézve ne számítható az illetési fokozatba osztásnál.

A községi és felekezeti tanítók illetményére vonatkozó törvényjavaslat 27. §., mely az 1893. évi október 1-ét megelőzőleg eltöltött szolgálati évek rekompenzálásul 100–400 K személyi pótlékok helyze kilátásba, olyképp módosítható, hogy imperatíve biztosítson az 1893 előtt szolgálatban levő tanítók részére, kivétel nélkül, szolgálati éveik arányában fizetés természetével bíró személyi pótlékok, nevezetesen ahányszor 4 évet teszen ki ez a szolgálat, annyiszor 100 koronát.

6. A minősítés csak egyféle, a tanítói működésre vonatkozó legyen. A szolgálati magatartásból való minősítés, miután részben amattól elválaszthatatlan, ha és amennyiben pedig a tanító szolgálaton kívüli magatartását is bevonná a minősítés hatálya alá, a tanítót polgári jogai szabad gyakorlásában korlátozhatná; mellőztessék.

Itt kellene most már szorosabban az egyházra, illetve az iskolára vonatkozó kívánalmakat kifejteni. Annyival is inkább, mert az Antal Géza-féle javaslat, bár tagadhatatlan liberális irányú, végeredményben mégis csak féllépés az államosítás tekintetében is, mint minden felemás dolog, minket sújt első sorban. Nekünk vannak sok 100–200 koronás egyházi fizetés mellett 900–800 koronás államsegélyes iskoláink. Az utolsó 10 év alatt szervezett iskoláink mind kockán állanak. Ezeket mind elveszíthetjük. Lássák meg tehát a vezérek, hogy a szegény magyar református egyházat valami csapás ne érje.

Simon Károly,
a magyar ref. tanítók
egyesületének elnöke.

Tűzkár biztosítás ügye.

Irta: Vass Mihály esperes.

(Folytatás.)

1. A *Foncière Pesti biztosító intézet* nagyváradai főügynöksége által 1910. évi november 10-én kiállított 3.636,254. számú kötvény szerint, a nagyváradai református egyház részére 1910 november 11-én 1920 november 11-ig, vagyis 10 évre biztosított 1—4. tétel alatt 2 lakház, tanácsterem, mosókonyha, amelyek falazata téglá, tetőzete cserép 174,000 K értékben, következő díjfelszámítással:

174,000 K à 10 fillér 100 K után. 174.— K
40% engedmény, mert az egész építményi érték biztosítva . . . 69·60 K

104·40 K

20% engedmény, mert a biztosítási összeg meghaladja a 20,000 koronát 20·88 K

83·52 K

20% tartam-engedmény, mert a biztosítás 10 évre kötött . . . 16·70 K

66·82 K

Illeték és bélyeg 5·06 K

Fizetendő évi díj **71·88 K**

Ugyanezen biztosítás után, az egyházkerületi szerződés alapján, a díjfelszámítás következő lenne:

174,000 K à 11¼ fillér 195·75 K
5% engedmény 9·78 K

185·97 „

Illeték és bélyeg (0·25 + 2·79) . . . 3·04 „

189·01 K

2. A *Foncière Pesti biztosító intézet* nagyváradai főügynöksége, a nagyváradai református egyház részére, a 3.761,458. számú 1911. évi december 28-án kelt kötvény szerint, 1—6. tétel alatt (1., 2. lakház, 3. imaház, 4. sertésól, 5. árnyékszék, 6. temetőórház, melyekből az 1—3. alattiak fala téglá, a 4—5. alattiak fala deszka, a 6. alatti fala vályog, a tető mindnél cserép) biztosított 1911 december 28-tól 1921 dec. 28-ig, 46,600 értéket, a következő díjfelszámítással:

46,600 K à 10 fillér 46·60 K

25% engedmény az 1., 2., 3. tétel 46 K díja után, egész építményi érték biztosításáért . . . 11·50 K

35·10 K

20% engedmény, mert a biztosítási összeg a 20,000 K-át meghaladja . . . 7·02 K

28·08 K

20% tartam-engedmény, 10 éves biztosításra 5·60 K

22·48 K

Illeték és bélyeg 2·87 K

25·35 K

E biztosítás után, az egyházkerületi szerződés alapján, a díjfelszámítás következő lenne:

46,000 K à 11¼ fillér 51·75 K

600 K à 12½ 7·50 K

59·25 K

5% engedmény 2·96 K

56·29 K

Illeték és bélyeg (20 + 84) 1·04 K

55·25 K

3. A *Foncière Pesti biztosító intézet* nagyváradai főügynöksége, a nagyváradai református egyház részére a 3.761,467. számú 1912. évi január 1-én kelt kötvény szerint 1—7. tétel alatt (1—5. lakház, 6. fakamara, 7. mosókonyha, téglafalazat, cseréptető) biztosított 1911 december 31-től 1921 december 31-ig, 18,200 K értéket, következő díjfelszámítással:

14,700 K cseréptető alatt à 10 f. . . 14·70 K

3500 K zsindeletető alatt à 40 fill. . 14— K

Összesen 28·70 K

25% engedmény egész építményi érték biztosításáért 7·18 K

21·52 K

20% engedmény, mert egyházi tulajdon 4·30 K

17·22 K

20% tartalomengedmény 10 éves biztosításra 3·44 K

13·78 K

Illeték és bélyeg 1·72 K

15·50 K

E biztosítás után, az egyházkerületi szerződés alapján, a díjfelszámítás következő lenne:

14,700 K à 11¼ fillér 16·53 K

3,500 K à 37½ fillér 13·12 K

29·65 K

5% engedmény 1·48 K

28·17 K

Illeték és bélyeg (0·13 + 0·42) . . . 0·55 K

28·72 K

4. Az *Első magyar általános biztosító társaság* nagyváradai főügynöksége, a nagyváradai református egyház részére, a 375,607. számú 1912. június 4-én kelt kötvény szerint 1—19. tétel alatt (lakház, mellék-

épület, templomberendezés: téglafalazattal, cserép, réz és zsindelytető alatt) biztosított 165,470 K értéket 1911 december 30-tól 1916 december 30-ig, következő díjfelszámítással:

165,150 K érték réz és cseréptető alatt à 10 fillér	165·15 K
320 K ért. zsindelytető alatt à 40 fillér	1·28 K
	<hr/>
	166·43 K
25% engedmény 150,000 K után, mert egész építmény érték biz- tosítva	37·50 K
	<hr/>
	128·93 K
20% engedmény, mert egyházi vagyon	25·78 K
	<hr/>
	103·15 K
10% tartamengedmény, mert 5 évre biztosítva	10·31 K
	<hr/>
	92·84 K
Illeték és bélyeg	5·46 K
	<hr/>
	98·30 K

E biztosítás után, az egyházkerületi szerződés alapján, a díjfelszámítás következő lenne:

165,150 K à 11¼ fillér	185·78 K
320 K à 37½ fillér	1·20 K
	<hr/>
	186·98 K
5% engedmény	9·34 K
	<hr/>
	177·64 K
Illeték és bélyeg (0·25+2·65).	2·90 K
	<hr/>
	180·54 K

5. Az *Első magyar általános biztosító társaság* nagyváradai főügynöksége, a nagyváradai református^g egyház részére a 375,608. számú 1911 december 30-á^s kelt kötvény szerint I—II. tétel alatt, (templomⁿ annak berendezése) biztosított 129,710 K értéket^s 1911 december 30-tól 1916 december 30-ig következő díjfelszámítással:

129,710 K à 10 fillér.	129·71 K
25% engedmény 100,000 K után, mert egész építm. érték van biz- tosítva	25— K
	<hr/>
	104·71 K
20% eng., mert egyházi vagyon	20·94 K
	<hr/>
	83·77 K
10% tartamengedm. mert 5 éves biztosítás	8·37 K
	<hr/>
	75·40 K
Illeték és bélyeg	5·22 K
	<hr/>
	80·62 K

E biztosítás után, az egyházkerületi szerződés alapján, a díjfelszámítás következő lenne:

129,710. K à 11¼ fillér	145·92 K
5% engedmény	7·29 K
	<hr/>
	138·63 K
Illeték és bélyeg (0·25+2·07)	2·32 K
	<hr/>
	140·95 K

Összehasonlítva a kétféle biztosítást, az eredmény következő:

A nagyváradai egyház

1. 174,000 K után fizet 71·88 K, fizetne szerződésünk szerint 189·01 K	
2. 46,700 K „ „ 25·35 K, „ „ „ 55·25 K	
3. 18,200 K „ „ 15·50 K, „ „ „ 28·72 K	
4. 165,470 K „ „ 98·30 K, „ „ „ 180·54 K	
5. 129,710 K „ „ 80·62 K, „ „ „ 140·95 K	
Összes díj 291·65 K, fizetne szerződésünk szerint 594·47 K	
Levonva a fizetett díjat a szerződésünk szerint fizetendőből 291·65 K	
	marad 302·82 K

Ezek szerint *megettarít* a nagyváradai egyház 302·82 K-t évenként, ami bizony igen tekintélyes összeg. Pedig az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a biztosító társulatok 1906 január 1-től kartellbe léptek s a díjakat jelentékenyen emelték. A kartellszerződés szerint pedig a megállapított díjtételeknél olcsóbban biztosítani nem szabad; kivéve, ha olyan szerződésük kötelezi, mint a Foncière velünk szemben. De a Foncière úgy látszik, nagyon előrelátó volt, noha jóval előbbi keletű a mi szerződésünk, mint a kartell. Mert ha a fenti biztosítás az övé lenne, s ki kellene is a felszámított díjakból még adnia, szerződésünk szerint, a 18%-ot, továbbá a tiszta jövedelem 50%-át, ami nem több mint az összes díjak 25%-a, fehé, mondom, ha kerületünknek 43%-ot, vagyis 255 62 K-át, ki kellene is adnia, a fentebb felszámított 594·47 K-ból, (holott az illeték és bélyeg a haszonrészesedés tárgyát nem képezi) még akkor is **338 85 K** maradna javára a biztosítások után, tehát jóval több, mint amennyi a mi szerződésünk mellőzésével kötött biztosításokból marad, a biztosító intézetek javára.

De bemutatok most még egy olyan biztosítási kötvényt, amelyet a kerületi szerződés értelmében a Foncière debreceni főügynöksége állított ki 1912 január 3-án, 3 705,489. szám alatt, a *dombrádi református egyház* javára 1912 január 1-től 1915 január 1-ig terjedő időre 137,400 K érték biztosításáról, mely kötvény szerint nevezett egyháznak, kő és téglá al-építményű, eternit pala és galvanizált bádoggal tetőzött templomának *teljes építkezési és felszerelési értéke* biztosítottatik. E kötvényben a díjfelszámítás a következő:

157,400 K à 11¼ fillér	154·58 K
5% engedmény	7·73 K
	<hr/>
	146·85 K

Illeték és bélyeg 3-73 K

Fizetendő évi díj **150-58 K**

Ha pedig úgy járt volna el, mint a nagyváradi egyház hasonló feltételek mellett, neki is biztosítottak volna, és pedig következő díjfelszámítással:

137,400 K à 10 fillér. 137.40 K

25% engedmény, mert egész épít-
ményi érték biztosítva 34-35 K

103-05 K

20% engedmény, mert egyházi
vagyon 20-61 K

82-44 K

6% tartam-engedmény. 4-94 K

77-50 K

Illeték és bélyeg 5-17 K

Lenne tehát az évi díj **82-67 K**

vagyis **67.91 K-val kevesebb.**

IRODALOM.

Debreceni Lelkészi Tár (Gyakorlati Papi Lexikon). Szerkesztette *S. Szabó József*. Tizedik kötet. Debrecen, 1913. 8 r. VIII+630 l. Ára kötve 10 korona.

A Debreceni Lelkészi Tár tizedik kötete épen olyan gazdag és változatos tartalommal jelent meg, mint a 12 kötetre tervezett, nagy vállalat eddigi kötetei. Sőt nekünk úgy tetszik, hogy a Tár folyvást emelkedik belső értékben. Hiszen vannak a X-ik kötetben is meglehetősen különbségek a közölt művek között, nemcsak felfogás, hanem műalkotás és kidolgozás tekintetében is, de egészben véve a dolgozatok mind tisztességes irodalmi színvonalon állanak, jó részük pedig a legnagyobb elismerésre és dicséretre méltók, sőt olyanok is vannak közöttük, és pedig nem is egy-kettő, amelyeket a tanulmányozók elé példakul állíthatunk. Jó lelkiismerettel mondhatjuk el, hogy ez a vállalat valóban betölti hivatását s tisztességet és becsületet szerez mindazoknak, akik a vállalat prosperálásához bármi módon hozzájárulnak. De tisztességet szerez a mi Debreceniünknek, a kálvinista Rómának is, melynek híres és büszke nevét viseli homlokán.

A Tár X-ik kötete tartalmaz 6 bibliamagyarázatot, 4 ifjúsági, 19 vasárnapi, 19 ünnepi, 23 alkalmi, 6 keresztlelési, 1 konfirmációi, 3 úrvacsoraosztási, 6 esketési és 7 gyászbeszédet. Továbbá 3 dolgozatot a cura pastorális köréből; végül 5 alkalmi és 4 halotti imádságot. A szerzők között kiváló neveket találunk, így pl. a mi kerületünkben olyanokat, akiket dicsőítve emlegetünk, mint Kiss Ferencet, Futó Zoltánt, Soltész Elemért, dr. Márk Ferencet, Madarász Imrét, Tóth Józsefet, dr. Veress Istvánt, dr. Erdős Józsefet, Szele Györgyöt, Uray Sándort, Szolnok Gerzont. Mindezek megannyi mintadarabokat közölnek a Tárban s előkelő színvonalra emelik azt. Rajtuk kívül még egy egész nagy írói gárda áll a szerkesztő mellett az ország minden részéből. A kötet íróinak összes

száma 62. Közöttük találjuk, az előbb felsorolt jeleseken kívül Forgács Gyulát, Kádár Gézát, Hetvényi Lajost, Ruszkay Gyulát, Dávid Gyulát, Mészáros Jánost, Náray Bélát, Rédei Károlyt, Csernák Bélát, dr. Nánássy Lajost, Melkó Istvánt, Peti Lőrincet, Péter Mihályt, Lukácsy Imrét, Baráth Imrét, Szücs Józsefet, Lic. Rác Kálmánt, Papp Károlyt, Paulinyi Károlyt, Harsányi Pált, Nagy Károlyt, Babay Kálmánt, Réz Lászlót stb., akiknek nevei mind ismeretesek és jóhangzásúak a magyar protestáns egyházi irodalomban; egyik-másik nemcsak a praktika-theológiai irodalmat műveli szép sikerrel, hanem a tudományos irodalom terén is babért aratott. Egyszóval a Tárt kitűnő munkatársak támogatják. A szerkesztő, amint látjuk, évről-évre új emberekkel is áll elő s vezeti be őket az irodalmi arénába. Ilyen új emberek a Tár X-ik kötetében, kikkel az eddigi évfolyamokban még nem találkoztunk, Kazay Gyula, Zajdó László, Tövissi József, Szigethy Károly, Juhász Sámuel, Isaák Imre, Varga Sándor, megannyi feltörekvő, ifjú erő, akikről, mint tartalmas és formás dolgozataik mutatják, még sok szép beszédet várhatunk.

A kötetnek legtermékenyebb dolgozótársa Ruszkay Gyula, aki idegenből dolgozza át valóban mélyen szántó s hatásos beszédeit. Ugyancsak külföldi, jeles szerzők után dolgoztak Kádár Géza, Paulinyi Károly, Futó Zoltán, Dávid Gyula, dr. Márk Ferenc, dr. Veress István, Uray Sándor, Papp Károly, dr. Nánássy Lajos, Soltész Elemér, Kiss Ferenc, Szele György, Rédei Károly, Csernák Béla, Harsányi Pál, Vértessy Mór. Mi helyeselni tudjuk, ha a külföldi kitűnő prof. szónokokat tanulmányozzák és beszédeiket, hazai viszonyainkhoz alkalmazva, átdolgozzák lelkészeink. Ezzel nemcsak magokat művelik, hanem irodalmunkat is kétségkívül gazdagítják, amint hogy az ügyesen átdolgozott beszédek a Debreceni Lelkészi Tár X-ik kötetének is kiváló darabjait képezik.

Mindent összevéve, örömmel üdvözljük ez alkalommal is a Debreceni Lelkészi Tárt, mely az ismert izléses, szép vászonkötetben és jó papíron, tiszta nyomással kiállítva adta ki X-ik kötetét is. Ajánljuk olvasóink becses figyelmébe. Kapható *Hegedüs és Sándor* prot. könyvkiadóhivatalában, Debrecenben, s általa minden hazai könyvkereskedésben.

Védekezés.

Új alakulások cím alatt a Lelkészegyesület, Református Szemle s bizonyos mértékben a többi lapok után is, inkább resignációval, mint támadó szándékkal, arról elmékedtünk, hogy míg egyfelől a magyar református egyház mind szorosabb-szorosabb kapcsolatba kerül az állammal, addig másfelől a skót és a holland szabad egyház mintájára a visszahatás is jelentkezni kezd.

Ezt a visszahatást mi, eltekintve bizonyos régi nyomoktól, az egyházkerületi lapból társasági közlönyvé változott P. E. I. L. körül csoportosuló élőkereztvény és Kálvin-szövetségesek táborában véltük feltalálni. Feltevésünket a szövetséges társak Kuypert és a hollandi szabad egyházat magasztaló, a haladást, a demokratizmust diffamáló nyilatkozataira, a tisztos múltú liberális protestáns irányból kimosdott lap viselkedésére és Réz Lászlónak a Prot.

Szemlében megjelent cikkére alapítottuk. (Mind olyan tényekre, amiket mások is így láttak és konstataáltak.) A Kuyper portálását és a holland szabad egyházzal való tervszerű agitálást megértettük, de nem becsüreltük; az államtitkárság ügyében kezdett akciót elhibázottnak tartottuk, de inkább mentgettük; a Réz László-féle kard és korona féle ajánlatot azonban egyenesen veszedelmesnek ítéltük és ellene állást foglaltunk. Az ő cikkében nem kevesebb ajánlatot fel a Kálvin-szövetségnek, mint a belmissziói egyedáruság és legfőbb erkölcsi felügyelet. Valóságos inkvizicionális hatalom és megbízatás.

Erről a mi egyházunkban nem lehet semmi szó. S az, hogy ezt a megbízatást egy magántudósokból álló társaság végezze, még képtelenebb valami. Egyenesen megdöbbentő azért az a jelenség, hogy azok a méltóságos urak, akik a P. E. I. Lapot magukhoz váltották, ezt az ajánlatot „A mi ügyünkről” cím alatt ünnepélyesen elfogadják, sőt még ki is bővítik és megtétezik. A P. jegyű cikkirő a lelkészek által megindított vallásos estélyek, ifjúsági egyesületek munkáját lekicsinyli; a pszichologia törvényével indokolja azonban a különböző szövetségeknek és egyesületeknek megszületését és azok akcióját „akik egy vagy más szükség parancsolta, egyházi életet erősítő, igazi református keresztyén szellemet előhívó és ápoló munkára, illetve ennek támogatására önként felajánlják magukat”.

Valóságos *disciplináris* eszközként magasztalja „a szövetséget, mely Kálvintól nevezetik és amelynek olyan nagyszerű programja van” s amely hatalmas ébresztő lehetne „az olyan egyház körében, amelyben voltaképpen nagyon sovány alakban van meg a munkára készség és lelki fegyelmezés”. Persze, persze. Mi már ilyen veszendők vagyunk.

De mind másként lesz az, ha a Kálvin szövetség *hatalmas szervezete* megizmosodik és a maga „helyi, egyházmegyei, kerületi s az ezekből kikapuló központi bizottságával az egész belmissziói munka tervszerű vezetését a kezébe veszi”. De éppen ez az, amit mi helytelenítünk és mit mi nem szeretnénk. A belmissziói munka kezdeményezése lehetetlen a presbiteriumok nélkül, a hivatalos egyházi szervek mellőzésével, vezetése és irányítása egy szövetkezet útján elképzelhető talán az istentelen Hollandiában, a Kuyper Ábrahám egyházában, de nem nálunk s nem addig, amíg a mi alkotmányunk érvényben van és a régi hitelvek alapján állunk.

Bármennyire nagyra becsüljük azért a Kálvin-szövetség megalapításában és a Protestáns Egyház és Iskolai Lapok! átvételében érdekelt urakat és bármennyire nagyra értékeljük is az egyházunkban oly szükséges társadalmi tevékenységet: arra kérjük őket, hogy elégedjenek meg eredeti programjukkal. Simábbá tenni az átmenetelt a régi pátriarchális életből a mai modern világba. Megtartani a népet derék földes urai és a régi tekintélyek iránti pietásban. Erre vállalkoztak, ezt tegyék. Emellett végezzék továbbra is azt a munkát, amire az egyetemes egyháztól megbízatást vettek utazások rendezése, vendégek fogadása stb., amiben mindnyájunk dicséretét kiérdemelték. De ne kívánjanak egyenes lehetetlenséget s ne akarjanak belmissziót csinálni a lelkészek s a presbiterium nélkül (ezt Kálvin is tiltja) s ne akarjanak különösen *disciplináris lelki fórummá válni*,

mert ezt semmiképen el nem szenvedhetjük. Az ellen azonban, hogy a szabad egyház elveit képviseljük, nincsen semmi szavunk; legfeljebb az az óhajításunk, hogy ezt nem a hollandok, hanem a skótok nyomdokaiba lépve tegyék.

S ha még szabad valamit kérni, az volna, hogy velünk régi módi rozsdás fegyverzetű kálvinistákkal szemben: régi módi tisztességes hangot használjanak. A modor, ahogy nekünk válaszoltak, nem hogy méltóságos volna, de még csak nem is úri.

A személyeskedés nem érv. A vádaskodás nem mentség s a fenyegetőzés szintén kárba vezett fáradság. De ítéljenek maguk az olvasók, akiknek elébe a P. E. I. L. múlt számában megjelent s ránk vonatkozó förmedvény lenyomtatásával, az erre ráduplázó s hozzánk küldött executiós irat kiadásával — az ügyet egyszerűen feljebbesszük.

* * *

Rozsdás fegyverek. Az őstörténet professzora, dr. Ferenczy Gyula, a Debr. Prot. Lap szerkesztője forgatja lapja legutóbbi számában a hivatalos egyházvédő lovagjaként szállva síkra ellenünk. A „Lelkészegyesület” Akárkijének — milyen híres név lett! — no meg a mostanában csak szerkesztők által olvasott „Magyar Szó” fegyvertárából vette kölcsön őket. Az előbbiektől, hogy kuyperianusok, széthúzó, az utóbbiból, hogy „koalíciós kálvinisták” vagyunk. Az ő hozzájárulása az új vád és gyanúsítás, hogy a szövetség — mint az ORLE. — *közjogi lényező* akar lenni. Risum teneatis! Ha volna hely, ide nyomtatnám az egész cikket klasszikus bizonyosságul annak, hogy milyen megértő, testvéries lélekkel vizsgálja a Szerkesztő úr a mi dolgainkat onnan Debrecenből, ahol az egyetem már előre vetvén *árnyékát*, úgy látszik az előkelő modorhoz kezd tartozni lesajnálni a „pestieket” („buda” nélkül!) és ócsárolni, fölényesen lekritizálni minden kezdeményezésüket, dolgukat. Vitatkozni, polemiát folytatni? Falra borsót! Hiszen az a cikk is ama kijelentés bizonyítására íródott: „a protestánsok senkinek sem ártanak már, legfeljebb önmaguknak” (Zsilinszky.). És ő mondja nekünk, hogy most nem széthúzásra van szükségük. Arra, amit „láttnoki lélekkel” írt a Kálvin-Szövetségről és egyebekről, arra már megfelelttem „Rémlátások” címen és most csak a következőkre kérem dr. Ferenczyt. Kérem vegye kezébe, ha már épen foglalkozik velünk és olvassa el alapszabályainkat és azt a kis könyvecskét, amelyet áldott emlékü dr. Székely József írt meg szeretettel Szövetségünkről és legyen szíves elhinni, hogy ezeket komoly szavakkal nem játszók, a dologhoz értő és nem theóriákon lovagolni óhajító férfiak szerkesztették. A másik kérdés: ott van most már Debrecenben „az első és egyedüli belmissziói tanszék”, engedje meg Szerkesztő úr, hogy most már ne én, hanem az, aki ott közelében van, fejtse ki előtte azt, hogy a belmisszió alapja és indító oka a lelkeket *egyesítő* és egymás terhet hordozni vágyó szeretet, valamint azt is, hogy az igazi belmissziói egyesületek és szövetkezesek nem vágyódnak „közjogi” funkciók babéraitra és hogy ezeknek is van joguk az egyház érdekében élethez, munkához, szervezkedéshez. Ha ez nem így van, hát akkor miért van szükség belmissziói tanszékre? Vagy mi csak *belmissziósi játéka* volnánk

predesztinálva? Szóval és ezt is megtanulhatja ott: tanulni, készülni őszülő fejjel sem szégyen — professzorok, papok vagyunk —, különösen olyan dologra nézve nem, amelyhez az ember a nevetségesség színében való feltűnés nélkül akar szólni onnan az *írásztal mellől*, távol a praxistól és *álmódva* a jövőről. És végül, hogy mi, mint *szerkesztőség*, egy sokak által méltányolt dologban „politizálni” és merészeltünk és pedig nem épen a Debr. Prot. Lap mostani könnyen érthető véleménye szerint? A választ a mult számban, anticipálva közöltük és most csak arra kérjük a Debreceni Prot. Lapot, hogy most már ne kritizáljon ezért bennünket, hanem inkább kövesse példánkat, most rajta a sor: nagy applombbal fejtegetett és már az első ízben is alkalomszerű elveihez mértén indítson vagy indíttasson az „*igazi próféták*” útján akciót a *protestáns miniszterség* mellett. Talán ezt nagyobb siker követi!

*

Nagytisztelétü Uram!

Az „Ujalakulások” cím alatt irt cikkére kénytelen vagyok válaszolni. Előbb azt gondoltuk, hogy a Prot. I. Lapban teszem közzé, de remélem, hogy miután a támadásnak természetes következménye a válasz, lesz szíves válaszat saját lapjában közzétenni. — Válaszom pedig a következő:

Válasz az *ujjalakulásokra*.

A Debreceni Protestáns Lap kilencedik számában dr. Ferenczy Gyula nt. ur a Kálvin-Szövetséget olyan világitásban tünteti fel, mint amely szabad egyházat akarna teremteni¹ s rettentő veszedelmes embereknek tünteti fel e szövetség híveit.² Szerinte e szövetségben „a vallás irányítja a politikát”³, „koalíciós kálvinisták”⁴ vagyunk s szerinte el sem képzelhető, hogy a „néppárttal politikailag szövetkezők” ne lennénk.⁵ A *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* pedig ennek a veszedelmes iránynak szószólója s oly merész volt, hogy „politikai aktiót” (sic!) kezdet⁶ s horribile dictu sehogy sem akar beletörödni.⁷ hogy a kultuszminiszterium politikai államtitkára ne protestáns legyen, holott az összes egyházi lapok⁸ feladtak minden justt, sőt chorusban előlegeztek dícséretet az időközben miniszterré lett kath. vallású államtitkárnak, aki lehet, hogy ezt a zászlóhajtogatást meg is érdemli.⁹ A *személy* reánk nézve igazán mellékes,¹⁰ amikor *jogsérelemről* s egy uzus megtöréséről van szó; mert szerintünk 46 éves praxis éppen olyan jogforrás,¹¹ mint akár a törvény s reánk nézve

¹ Ebben lehet, hogy tévedünk, mert az is meglehet, hogy nem tudják, mit cselekszenek. Szerk. — ² Dehogy. Ellenkezőleg, tul jámboroknak és kegyeseknek találok őket, annyira, hogy... A dolog azonban, amit mozgatnak, lényeg nem közömbös egyházunkra nézve. — ³ Lehet megfordítva is mondani. — ⁴ Mások is így mondták, magunk is így látjuk, de ezi természetesen csak azok tudhatják, akik benne vannak. De ez tán nem sértés. — ⁵ Ha t. i.: a Kuyper nyomdokain kívánnak haladni. — ⁶ Az, hogy az egyetemes egyházhoz, lelkészekhez fordult, legalább is tapintatlanság volt. — ⁷ Azóta már bele törődött. — ⁸ Ebben láthatja a szövetség a maga álláspontjának a lesújtó bírálatát. — ⁹ Lám, lám. — ¹⁰ Ránk nézve nem, feltéve, hogy tehetséges és liberális. — ¹¹ Szerintünk

éppen oly sérelem, mintha a koronaöri tisztség betöltésénél mellőznének bennünket a törvény ellenére. Ez a feleletünk a „*politikai aktiónak*” mindősített elferdítésnek. A rémlátások többi részére is felelünk. Nem is értjük, mit jelent ez, hogy szövetségünknel a „*vallás irányítja a politikát?*” Nemcsak, mert *alapszabályaink* kizárják a politikát, de mert a politizálást az egyház körében és társadalmi alakulások körében helytelennek és megmételvezőnek tartjuk, inkább arra törekszünk, hogy az egyházi életben és az evangéliumi egyesületekben *kizárjuk a politikát* és *érdemleges munkára ösztönözzük az embereket*. Ha egy protestáns sérelem politika, csak azért, mert a politikai államtitkárságról volt szó, akkor igazán nincs is miért vitatkozni. A cikkíró azonban erősen szereti a politikát, amint látszik, mert különben nem indulna a Magyar Szó után, hogy eféle jelszavakat dobjon az olvasók közzé, hogy a szövetségünk híve „koalíciós kálvinisták” és a néppárttal szövetkezők. Igazán *nem kérdeztük senkinek politikai meggyőződését* s ime, hogy tb. elnökeinkre mutassak első sorban reá, dr. Antal Gábor püspök és Darányi Ignác, vagy elnökeink, dr. Kenessey Béla püspök és Bernát István, vagy pl. a választmányban dr. Baltazár Dezső püspök és Lánzy Leó elég különböző politikai nézetten vannak s azt hiszem, valamennyi tagunkat így vehetnénk sorra. Minket azonban *egyházunk komoly szociális kérdései érdekelnek*¹² s éppen azért nem tudjuk, hogy honnan meríti Ferenczy nt. úr ezeket az állításokat. De különösen *honnan meríti a jogot*¹³ ahhoz a súlyos insinuaióhoz, hogy a szövetség Kuyper példájára¹⁴ s a hollandi szabad egyház mintájára a gyökeres kálvinista *egyháztól való elszakadásra törekednek?*¹⁵ Hiszen ezt a kérdést a Lelkészegyesületben vetette fel „Akárki” s ott már érdemlegesen és kimerítően¹⁶ feleltünk erre a vádra, amit Akárkitól nem is vehettünk olyan komoly számba, mint a debreceni protestáns lap főszerkesztőjétől. Nem akarunk sajtópert,¹⁷ de várjuk, sőt *elvárjuk a főszerkesztő úr könnyelmű jellevekre alapított eme támadásának komoly bizonyítékait*.¹⁸ Mert támadni és folyton támadni, de sohasem bizonyítani, ezt a pesti ujságok is tudják¹⁹ s remélem nem akarja a főszerkesztő úr a protestáns ujságírást a boulevard lapok alacsony nivójára súlyeszteni.²⁰ Ha elolvasta volna alapszabályainkat, felhívásainkat, füzeteinket, amelyek tenora mindig az „*egységes kálvinista közszellem*” kialakítására való törekvés,²¹ úgy bizonyára más nézetre jutott volna s remélem fog is jutni.

Mi nem bolygatjuk az orthodoxianizmus megcsontosodott maradiságát,²² de *hirdetjük*, hogy megújulásra van szükség az egyházi és társadalmi életben, *hirdetjük*, hogy *össze kellene már egyszer tartanunk*,²³ hogy a közel 4.000.000 protestánsnak legyen már egyszer nyomós szava és súlya²⁴ a nem-

ez a praxis a jogsérelem. — ¹² Akkor azokkal törődjenek. Ne sutor. — ¹³ Bizony erre nem kértem engedelmet. — ¹⁴ Talán mi emlegetjük azt a hollandus Ábrahámot? s ha oda átal emlegetik, tán a jó Isten dícséretében állítják elébünk példányképül? — ¹⁵ Még az is lehet belőle. — ¹⁶ Lehet, de sem minket, sem másokat nem győztek meg. — ¹⁷ Csak tessék, ez is amolyan disciplináris és sokszor bevált eszköz. — ¹⁸ Készek vagyunk azt vitatni, elő is adtuk. — ¹⁹ Tudják is. — ²⁰ Nem akarom. — ²¹ Azt nem ilyen módon alakítják. — ²² És miért nem, ha szabad tudni? — ²³ Hát tartunk össze! — ²⁴ Vajha lenne is hát,

zeti életben is, ami ma még a komoly protestáns kérdésekben is hiányzik. Persze támadni, irigykedni, vitázni, politizálni... ezt tudjuk! Magyar átok! A szabadkőműves szellem²⁵ fátyolt vont a szemek elé, hogy az emberek ne láthassanak jól s az állami segítségek meghajlásra készítették a gerinceket, hogy meggörbülve maradjanak akkor is, amikor az állam a másik kezéből sérelmeket osztogat.²⁶ És amikor mi tiltakozunk, akkor sietve íródnak a cikkek mindenfelé, hogy ez csak egy törpe kisebbség, holmi koalíciós kuyperianisták szélmalom harca, *nehogy odafent észrevégyék, hogy van még protestáns öntudat*. Hát vegye tudomásul a Nagytiszteletű úr, hogy nem *vagyunk hajlandók semmiféle politikai pártnak elszegődni*, sem a Kálvin Szövetség, sem a Protestáns Egyház és Iskolai Lap, mert mi nem vagyunk hajlandók sem eltűnni, sem elhallgatni a protestánsokat érő sérelmeket.²⁷

Végül lássuk mit jelent az, hogy szövetségünk *közjogi lényező akar lenni?*²⁸ Úgy látom a rémlátások ez utolsója oda akar célozni, hogy szerveztük a *genji zarándoklást* és főt. konvent megbízta szövetségünket a *Presbyteri Világszövetség* magyarországi gyűléseinek előkészítésével és szervezésével. De kérdem, mért nem vette kezébe ezeket más, vagy éppen Ferenczy nt. úr, amikor egy organum is állott rendelkezésre a Debreceni Protestáns Lap?²⁹ *Mi félre állottunk volna?*³⁰ ha tudjuk, hogy az egyház iránti buzgóságból a kálvinista Róma vezető férfiai akarnak ebben önzetlenül fáradozni!

*Több igaz liberálist szeretnénk már egyszer hallani s több testvériséget érezni a Tiszántul-ról!*³¹
Budapest, 1913 március 10.
Kiváló tisztelettel:

pálóci dr. Horváth Zoltán,
a Kálvin-szövetség titkára.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi elnökség** ez évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésünknek s ezzel kapcsolatosan a közgyűlést előkészítő bizottsági ülések idejét a következőképen állapította meg:

— ²⁵ Miért éppen szabad kőműves? a klerikális hályog feketébb.²⁶ És imé a szövetség mégsem akar szabad egyházat. De hát mit akar tulajdonképen? Ez mégsem lehet. — ²⁷ De ez már igen helyes. — ²⁸ Hát nem országos belmissziói központ méltóztatik akarni lenni és egyszersmind ébresztő és disciplinális eszköz az olyan egyház körében, amelyben voltaképen nagyon sovány alakban van meg a munkára készség és a lelki fegyelmzés?... — ²⁹ Mi kerületi lap vagyunk és nem utazás-rendező vállalat. — ³⁰ Ugyan ne szerénykedjenek, itt igazán szolgálatot végeztek. — ³¹ Az elsőben azt hisszük, nincsen hiány, a másik is megjön, ha megtanuljuk jobban becsülni egymást és több keresztyéni türelemmel s kevesebb uri lenéssel viselkedünk egymás iránt. Ez a mi részünkről, akik ennek a jobsorsra méltó szövetség vezetőinek személyei s különösen annak titkára iránt viseltetünk, nem is fog hiányzani. Béke velünk.

Május 13. d. e. 9 órakor: Egyházkerületi tanügyi bizottsági gyűlés.

Május 13. d. u. 3 órakor: Pénzügyi bizottsági gyűlés.

Május 14. d. e. 9 órakor: Főiskolai igazgatótanácsi gyűlés.

Május 15. d. e. 9 órakor: Népiskolai tanügyi bizottsági gyűlés.

Május 27. d. e. 9 órakor: Birósági gyűlés.

Május 27. d. u. 3 órakor: Esperesi értekezlet.

Május 28. és következő napokon közgyűlés. Debrecen, 1913 márc. 13. *Hajdu Zsigmond*, püspöki titkár.

— **Elégedetlenség.** Sok levelek és irások között a pátriából zugoló üzenetet is vettünk. A korpótlékkot nem 1912-ről utalták ki, amint az ígérve volt, hanem csak a folyó évről. Hát ez bizony így van és baj. De még nagyobb baj lett volna, ha elmaradt volna, és még rosszabb lenne, ha az elégedetlenség megrontaná annak az örömét is, amit keservesen, annyi biztatás és ígérgetés után — de mégis csak megnyertünk. Minden tíz évet szolgáló lelkész 800 koronával többet érdemel és nyer, mint eddig. Olyik a kongruával kétezer korona körül. Nagy sorsfordulat ez, a régi papmarasztáshoz és lélekocsu rendszerhez képest. Bár a szegény papi árvák és özvegyek helyzetében is ilyen örömdetes változás állott volna be. De ott is beáll, ha összetartunk és az elért eredményt nem kicsinyeljük. De főleg, ha arra mint alapra állva, mindazért, ami megillet, méltóságos, komoly, elszánt akarattal tovább is sikra szállunk.

— **Gróf Vay Ádám halála.** A nagy vajai és luskodi Vay családnak, ennek a tőzsgyökeres magyar kálvinista nemzetségnek gyásza van. Vay Ádám gróf véletlen szerencsétlenség következtében váratlanul elhunyt. Gyászolja a hű hitves Zichy Marietta grófnő, ez a páratlan édes anya és feleség; siratja a szép három grófi sarj: Rezső, Ádám és Béla. Gyászolják a testvérek: Tibor, mostani szabolcsi főispán, Thassának az ura, Gábor, a volt szabolcsi főispán, a berkeszi gróf. És mi debreceniek is, mert gróf Vay Ádám a mi főiskolánknak volt egykor jeles növendéke, korábban elhunyt fivérével Ernővel együtt. Fiait is ide hozzánk hozta, noha budapesti lakos lett, a régi összeköttetések révén. „Ugy illik — szokta mondani —, hogy minden magyar ember megforduljon a debreceni kollégiumban; nem fogja megbánni és bizonyára külön magyar ember válik belőle”. Lehet. Az övénél lángolóbb magyar szív azonban nehezen. Közpályán nem forgott s mégis a hazája iránti szerelem emésztette. Szép családjának élt s nagy gonddal neveltette gyermekeit, akik közül Rezső és Ádám tavaly tettek érettséget a debreceni főgimnáziumban. Mint igazi magyar szerette a vadászatot, a nemes paripákat, kitűnően értett a gazdálkodáshoz. Életé-

nek fénypontja a koronázási díszmenet volt, amelyen az ország zászlóját vitte és a Rákóczyval haza hozott kuruc Vay temetése, mely országos ünnepség között Vaján ment végbe. Most oda vitték őt is. Könnyel szemünkben nézünk utána s kívánunk neki hazánk és egyházunk hű fiának örök nyugalmat. A gyászlevél így szól: Vajai és luskodi özv. gróf Vay Ádámné szül. zichi és vásonkeői Zichy Marietta grófnő ugy a maga, valamint gyermekei Rezső, Ádám és Béla nevében mélyen megszorodott szívvel jelenti, hogy felejt-hetetlen férje, illetve atyjuk vajai és luskodi gróf Vay Ádám, a főrendiház örökös tagja, folyó hó 10-én, élete 46-ik, boldog házassága 22-ik évében, rövid szenvedés után elhunyt. A boldogult földi maradványai folyó hó 12-én, délután 3 óraker. áldatnak meg a református egyház szertartása szerint a gyász-házban: VI. ker. Hegedűs Sándor-utca 9. szám alatt és folyó hó 13-án, tételnek örök nyugalomra Vaján a családi sírboltban. Budapesten, 1913. évi március hó 10-én. Áldás és béke lengjen hamvai fölött!

— **Nagybányai református egyházmegye lelkészi értekezlete.** Értekezletre hivta össze Szabó József tanácsbíró lelkészelnök egyházmegyénk lelkészeit február 27-én Szatmárra. Nem egyházmegyénk területére ugyan, de tekintve egyházmegyénk földrajzi helyzetét, mondhatjuk, központon gyűltünk össze. Megyénk nagy baja: a rossz út s egy s más többet otthon tartott. 15-én voltunk ott. Mintvendég a nézetcserelésben is élénk részt vett dr. Kovács István Szatmár tudós lelkésze. Tárgy volt bőven. Zsinat elé viendő dolgok kerültek szőnyegre. Egyházi törvénykönyvünk egyes részeire teendő javaslat készítésével előre megbízottak részint írásban, részint szóval terjesztették elő véleményeiket. Konventi tagok választása régi vitás ügy. Sokan sérelmet, jogfosztást látnak a gyakorlatba átment s jelenlegi törvény által is rendszeresített választásban. Pedig nincs miért irigyelni az egyházkerület által lefoglalt e jogot. Fő, hogy arravalók kerüljenek konventbe. Jól mondta Széll György esperesünk: már azt csak el kell ismerni, hogy a konventi tagok rátermettségének elbírálására illetékesebb a kerület, mint némely presbyterium. S e kijelentés bizonyosan nem válik az egyes presbyteriumok dehonosztására! Azonban konventi tagokat csak tudnánk magunk is választani, de mit mondjunk az egyes főgimnáziumok s más tanintézetek egyházkerületi képviselőinek választásáról. Értekezletünkön Magoss Ferenc lelkésztársunk mutatott élénk színekkel e visszas helyzetre. Igazán, aki múlt zsinatunkon e törvényjavaslatot tervezte, az nem számolt a gyakorlattal. — Ugyan mi értelme van annak, hogy egy testület — a presbyterium — válasszon olyan tanárok közül, kik közül annak a választóközönségnek egyetlen tagja sem ismer sem hirből, sem névleg egyet sem? Nem kényelmi szempontból akarnánk mi e vele élni nem tudó nagy kiváltságtól szabadulni, mint ezt egy lelkésztársunk mondta, hanem igenis azért, mert minden ilyen választás a legtöbb egyháztanács előtt komikussá válik. Egyébként is ahoz a jogkiterjesztéshez sok szó fér. Elvitázhatlan ennél a kérdésnél is, hogy a tanári testület tudja azt, kit küldjön ő azon intézet kerületi képviselőjeként. A kerületi belkörü tűzbiztosítást egyértelemmel óhajtanánk létesíteni. Alaposan kimutat-

ták, mennyit nyerne ezzel egyházunk. Fel kellene ezt használni, az elért anyagi nyereséggel sok szükséglet lehetne pótolni. Nem lenne az ügy vezetése, annak kezelése sem oly nagy, hogy a várt haszon mértéket túl haladná. Semmi kétség arra, hogy a megért ész életre fog kelni. Egyházunk vezetői nem fogják az itt mutatkozó hasznos kárunkra másnak adni. Fel-említésre méltó tárgyunk volt még a lelkészi stóla megváltása s ennek felemelése. Bármilyen régi is a lelkészi szolgálatok díjazásának megállapítása, bár mennyire tudva való, mennyire változott azóta sok minden; nagyon kényes, ne nyúlj hozzám virágnak tartotta értekezletünk ennek bolygatását. Konzervatív szellemű népünk különösen nem szereti a változtatást ott, ahol az zsebét érdekli. Tartunk tőle, hogy óhajunk híveink vallásosságának rovására történék. Lelkész és hívek közti kívánt összhangot zavarná meg. Ezért s sok másért félünk a régi megszűt bolygatni. Nem bánjuk, ha marad a régiben. Nem gondoltam, hogy érdemes jegyzőnk Oláh Sándor akadályozva lesz az értekezleti referáda beküldésében, azért utólag elkésve s csak fogyatékosan emlékezem meg annak lefolyásáról. Megérdemelte volna pedig egyebekről is, köztük Sinka Lajos tanácsbírók népoktatási törvényjavaslatáról, ki nagy részletesen, szakszerűleg szól egyházunk törvény-cikkeinek ez oldaláról. Pár órai értekezlet után elnök a tagok érdeklődését elismeréssel honorálva, tagok pedig elnököt éltetve, berekesztetett összejövetelünk. Felsőbánya, 1913 március 12. Nagy Lajos református lelkész.

— **Hadmentességi jogcím igazolása.** A m. kir. honvédelmi miniszter 1893. évi 3481. sz. határozata szerint „a védtörvényi utasítás I. rész 49. §. a) és b) pontjaiban említett felszentelt papok, alkalmazott lelkészek, segédlelkészek és papi jelleggel bíró tanárok, akik illető püspökük (rendfőnökük) bizonyítványa alapján a póttartalék nyilvántartásában már föl-vétettek, e viszonyban való állásukat az illető *esperesnek*, mint közvetlen egyházi felsőbb hatóságuknak bizonyítványával is teljesen és érvényesen igazolhatják: miután az utasítás 49. §. 3. pontja nem tartalmaz olyan rendelkezést, mintha az említett egyének mentességi jogcímük fennállásának évenkénti igazolá-saira kizárólag püspökük bizonyítványát volnának kötelesek betérjeszteni”. (EK.)

— **A Népszerű Főiskolai Tanfolyamon** a már megszokott díszes és szépszámú közönség jelenlétében c héten fejezte be Mitrovics Gyula dr. az esztétika lélektani alapjairól tartott sorozatos előadását. Ezúttal az esztétikai tetszés, külső, objektív feltételeivel foglalkozott. Sorra vizsgálta a színekben, vonalakban és hangokban rejlő azon tulajdonságokat, melyek a szép érzést váltják ki lelkünkben. Majd az egység és szimmetria esztétikai értékelésével foglalkozott, érdekes példákkal világítva meg elméleti következtetéseit. Befejezésül azt a tételt fejtegette, hogy az esztétikai tetszést a műtárgy csak úgy válthatja ki, ha a művészi kivitel könnyed és természetes s viszont minden igazán szép dolog a megkönnyebbülés és megtisztulás érzését váltja ki lelkünkben. Az előadót a közönség mindvégig feszült figyelemmel s nagy tetszéssel hallgatta, kinek előadása sikerét talán legjobban illusztrálja az a körülmény, hogy hallgatóságának száma

és érdeklődése előadásai folyamán nem csökkent, sőt állandóan emelkedett.

— **Az államtitkár.** A miniszterrel csak megvolnánk a pesti „Kálvinista Központ” dacára is. Az államtitkárral azonban megint baj van. Sorban emlegetik megint azokat, akiket már emlegettek és azonfelül másokat is. A hír szárnyára kapta a Domahidy Elemér hajdumegyei főispán nevét is, aki nekünk egyik oszlop emberünk, s a nagykarolyi egyházmegyének gondnoka. A főispán azonban kitért a szóbeszéd elől, a miniszter pedig még nem döntött. Ilyen körülmények között legcélszerűbb nyugodtan megvárni a fejleményeket. A miniszter alkalmas férfiút és megfelelő tehetséget kíván maga mellé. Ilyen férfiút, reméljük, hogy protestáns is akad. De egyiket se látnók ott szívesebben, mint azt, aki e megtiszteltetés elől húzódozni látszik s aki, ha adminisztratív erőt keresnek, a legelső közt jöhet tekintetbe: Domahidy Elemér főispánt.

— **Siketnémák felvétele.** A siketnémák váci kir. orsz. intézetében a következő 1913–14. tanévben több ingyenes alapítványi hely üresedik meg. Ezekre miniszteri rendelet értelmében az egész ország területéről lehet folyamodni. A kérvények folyó évi május 1-ig a váci intézet igazgatóságához küldendők be. Folyamodhatnak 7–10 éves siketnémák és olyanok is, akik 10 éves koron túl siketültek meg. A kérvényhez mellékelendők: anyakönyvi kivonat, orvosi bizonyítvány, himlőoltási bizonyítvány, hatósági kimutatás a családi- és birtok állapotáról és szegénységi bizonyítvány. — Az orvosi bizonyítvány és a hatósági kimutatás űrlapjai az int. igazgatóságától kérendők, aki azokat díjtalanul küldi meg. Az intézetben óvoda is van. Ebbe 5–6 éves siketnémák vétetnek fel. Bővebb felvilágosítással szívesen szolgál a váci országos királyi intézet igazgatósága.

— **Protestáns püspökök értekezlete.** A legidősebb protestáns püspök dr. Bálik Frigyes kezdeményezésére folyó hó 13-ikán értekezletre gyűltek össze a protestáns püspökök. Az értekezletnek dr. Antal Gábor volt az elnöke és Geduly Henrik a jegyzője. Az összejövetelen a püspöki karra tartozó dolgokat, a két protestáns egyházat közösen érdeklő kérdéseket beszéltek meg és elhatározták, hogy ezeket az értekezleteket állandósítani fogják és évenként legalább két összejövetelt tartanak (két, vagy egy evangélikus vagy egy református kívánságára azonban időközben is összeülhetnek). Értekezletekről van szó csak, tehát jóformán barátságos, fesztelen összejövetelekről. Semmi határozatot nem hozhatnak és nem is akarnak, nincs is az értekezletnek semmi közjogi jelentősége s mégis felettlőbb fontosnak tartjuk ezt a lépést a jövőre, de a jóbékesség szempontjából is. Az értekezlet egész délelőttöt és a délutánt is igénybe vette. Délben a püspökök tisztelegtek a kultuszminiszternél, aki nagy szívességgel fogadta őket. A püspökök közül elmaradt a szászoké, betegsége miatt kimentette magát Fejes István s nem jelenhetett meg dr. Kenessey Béla. Értekezlet után többen a főrendiház ülésén is részt vettek s nagy érdeklődéssel hallgatták a közoktatásügyi miniszter bemutatkozó beszédét, amit a cingulus hallgatóság nagy helyesléssel fogadott.

— **Négy koronán aluli utadóhátralék után késedelmi kamat nem jár.** A kereskedelemügyi kormánykörrendeletet bocsátott ki az összes törvényhatóság-

gokhoz, melyben tudatja, hogy négy koronán aluli utadó hátralék után késedelmi kamat nem szedendő. Nem valami nagy engedmény, de mégis csak engedmény; tagadhatatlan, hogy aki már négy koronán aluli közúti adóval hátralékban marad, annak már nemcsak a késedelmi kamatot, de magát az utadót is elengedhetik, mert azon már semmiféle adót se lehet megvenni.

— **Lovassy László emléktáblája.** A szabadságharcot megelőző idők vértanúja, a nagyszalontai származású Lovassy László, akit mint az országgyűlési ifjúság Wesselényihez küldött deputációjának szónokat a kormány 1836-ban elfogatott és tíz évi várfogságra ítél, tudvalévően a börtönben megőrült s 1840-ben, amidőn az országgyűlés kegyelmet eszközölt ki számára, elborult elmével került haza Nagyszalontára. Szomorú életének nagy részét a Nagyszalonta mellett levő Erdőgyorok községben töltötte s most e kis község hazafias polgársága Borbély László jegyző indítványára elhatározta, hogy a házat, amelyben Lovassy László élt, emléktáblával jelöli meg. Az emléktáblára a vértanú unokaöccsének, Lovassy Andor volt torda-aranyosvármegyei alispánnak, most kolozsvári szerkesztőnek ezt a pár sorát vészték:

Fiatalsas volt, szárnya eltörött,
Itt élt tébolygó, sötét gond között,
Siratta honát, mint bús remete,
A nemzet is együtt zokogott vele.

Az emléktáblát hazafias ünneppel a nyár folyamán fogják leleplezni.

— **Zsidó temetés református lelkésszel.** A minap Kadarkut somogymegyei községben meghalt Rosenberg Samu vendéglős öt éves fia. A fiú eltemetésére a szomszéd városból hívták el a főrabbit, aki azonban lekéselt a vonatból. A lesújtott szülők már pap nélkül lettek volna kénytelenek eltemetni a kis fiút, amidőn megjelent Mosonyi Sándor református lelkész, ki a szülők engedelmével eltemette a fiút és megható gyászbeszédet mondott. A temetés után szép tiszteletdíjat ajánlottak föl a liberális lelkésznek, aki azonban azt nem fogadta el.

— **A magyar polgári „házasság” Szerbiában.** A belgrádi lelkészi bíróság értesítette a szerb kultuszminisztert, hogy ezentúl valamennyi Ausztria és Magyarországban kötött polgári „házasság”-ot, amely egyrészt szerb alattvaló, másrészt osztrák vagy magyar alattvaló közt jön létre, *érvényteleneknek tekintenek és az anyakönyvekbe be nem vezetnek.* E „házasságok” Szerbiában csak akkor válnak érvényessé, ha a szerb templomi szertartás szerint újból megesküsznek. Az intézkedés okául azt hozzák fel, hogy újabb időben tömérdek ilyen magyar-szerb „házasság” kötött, mely polgári ügylet lévén, a szerb egyház ezt házasságnak el nem ismerheti. (E. K.)

— **A magyar állam vagyona és adóssága.** A képviselőház elé terjesztett 1911. évi zárszámadások szerint a magyar állam adósságai az 1911. év végén 5.406.957.644 koronára rugtak. Az összes passzívák 6.390.862.682 koronát tesznek, amellyel szemben 8.855.384.897 korona aktívák állanak, úgy, hogy a magyar állam tiszta vagyona 2.264.522.214 korona. Megjegyezzük még, hogy 1911. végén a pénztári készletek 214 millió koronára rugtak. A folyó év folyamán

ezek a készletek azonban erősen megcsappantak, aminek az az oka, hogy új államkölesönt a rossz pénzvisszonyok miatt nem lehetett felvenni.

— **Gyászrovat.** Súlyos csapás érte dr. *Szlávik* Mátyás eperjesi theol. akad. felügyelőtanárt és családját. Tizenhét éves leánya: Aranka, volt III. éves áll. tanítónőképző-intézeti növendék, március 3-án, hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése márc. 5-én, délután 3 órakor volt. A kegyelmes Isten vigasztalja meg a gyászoló szülőket és testvéreket szent Igéjének ígéreteivel, hogy böles végzésén gyermeki bizalommal megnyugodva, viselhessék el a súlyos megpróbáltatást.

— **Március Idusa.** A márciusi események nemcsak lelkesítenek, hanem elmélkedésre is késztetnek. Elénk tolul a kérdés: miért nem veszít ez a nap fényéből, lelkesítő hatásából az évek során? Azért, mert ez a kor az *eszmény* kora volt. A szent, örök, *tiszta eszmény* uralmának kora. Az eszmény tette rajongóvá az emberek lelkét, az eszmény, amely tulvilági fényben ragyogott, mint az újszövetség csillaga a bethlehemi éjszakán, utat, irányt mutatva a tespedés éjszakájából egy fényes jövő felé. Ez a fényes csillag mutatta az utat az akkori nemzedéknek, amely nem a saját egyéni érdekeinek érvényesüléseért, hanem a nemzeti fennmaradásért szállott síkra. Annak a nemzedéknek, amely akkor élt, a politika, a közéleti szereplés nem jelszavakkal való üzérkedés volt egyéni célok elérésére, hanem eszköz a haza önzetlen szolgálatára. „Egy Széchenyi, egy Kossuth, egy Deák nem azért vallottak és hirdettek elveket, követeltek és sürgették reformokat, hogy segítségökkel hatalomhoz jussanak, hanem mert meg voltak győződve arról, hogy az az elv, amelyet hirdetnek, a hazát boldogítani, — az a jelszó, amelyet zászlóként lobogtattak, — azt az elvet diadalra juttatni fogja”. Az akkori közélet nem az egyéni érdekek piszkos versenye, nem az elvek meztelen vására volt, hanem az igazi meggyőződés érvényesítésének küzdőtere, a szenvedések kálváriájának útja volt. Erős hit, erős meggyőződés erős elhatározást szült a lelkekben s inkább a börtönt, a bitót vagy a számkivetést választották, semhogy politikai hitvallásukat megváltoztassák vagy nemzeti követeléseiket feladják. Ilyen emberek, akik nem hatalomért, hanem eszményekért hevültek, — ilyen kor, amely felett tisztán ragyogott a szabadság eszményének csillaga, — méltók arra, hogy 65 év múlva is hazafias lelkesedéssel áldjuk emléküket. S ez a nap azért nem veszíthet jelentőségéből s e napon azért gerjed fel bennünk a lelkesedés tüze, mert az *önzellen hazafiságot*, a *szabadság tiszta eszményét* jelenti nekünk Március Idusa. S még a tiszta eszményhez visszavissza térni, annak sugaraiban megfürödni szükségét érzi a lélek, addig *ünnep* lesz Március Idusa, *nagy, örök, szent ünnepe a magyar szabadságnak!*

Osváth Gyula.

— **A húsvét mozgó ünnep marad.** Nemrégiben nálunk is felmerült a sajtóban az a gondolat, hogy illetékes körökben komoly mozgalom indult meg arra nézve, hogy a húsvét ünnep ne mozgó, hanem állandó ünnep legyen. Sőt az is hírlett, hogy ennek a gondolatnak a megvalósításától a Vatikánban sem idegenkednek. A porosz képviselőház kultusz-bizottságában az elmúlt héten valaki szintén felemlítette ezt az eszmét kijelentvén, hogy főleg kereskedői körök szeretnék a fix húsvéti ünnepet, mert ezeknek a mozgó

ünnep némelykor érzékeny károkat okoz. Válaszképen a porosz kultuszminiszter azt felelte, hogy erről a kérdéstről most még nem lehet beszélni, mert a Vatikán egyelőre nem hajlandó belemenni az említett reformba. Lehet azonban, hogy a jövőben ismét szóba kerülhet ennek a tervnek a megvalósítása.

— **A főiskolai kántus.** A debreceni református Főiskolai Énekkar a „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat közreműködésével néhai boldog emlékezetű Nagy József, Vecsey-Bruckner, Kövesdy János, Magyar-Kegyess, Kádár István, Fráter Ida, Sipos Margit, Stahl Henrik, Tóth Sámuel, Szabó Sámuel-Budaházy Emilia és Hegyi Mihály a apítók emlékezetére 1913. évi március hó 5-én, szerdán, a főiskolai énekteremben évfordulati ünnepélyt rendezett a következő műsorral: 1. Gyászének. Kovács Dezsőtől. (Kövesdy pályadíj.) 2. Megnyitó beszéd. Nt. Csiky Lajos felügyelő tanár úrtól. A jutalmazottak megnevezése. 3. Intés. Dr. Bródy Miklóstól. 4. Komoly szavalt. Czeglédy Emmánuel 4. th.-tól. 5. Románc. Dr. Szöllősy Attilától. (Kövesdy pályadíj.) Dr. Balogh István úr zongora- és Eberhardt György úr clarinet kísérete mellett. 6. Felolvasás. Bánvay Lajos senior. 7. A hardangeri nász. Kjerulfától. 8. Vig szavalt. Hörömpő Dezsőtől. 9. Eredeti népdalegyveleg. Zeleméry Andortól. — Az ünnepély, melyen Dr. Baltazár Dezső püspök is részt vett, kitűnően sikerült. Közönség (meghívottak voltak) fényes és nagy, mint rendezés; kántus-ének remek és sikerült, mint rendezés.

— **Orgonaavatás.** A budapesti református egyház zuglói parókhialis köre folyó hó 16-án avatta fel a templomába épített új orgonát. A felavató istentisztelet alkalmából zsúfolásig megtelt a templom s a gyülekezet örömeiben, dr. Kovácsy Sándor főgondnokkal élükön, nagy számmal vettek részt az anyagyház presbiterei és hitoktatói. Az új orgonát, amelynek művészeti tervezetét Krausz Gusztáv ének- és zene-tanár és Antalffy-Zsiros Dezső, az országos zeneakadémia orgona szakjának tanára készítették el, Rieger Ottó budapesti orgonagyáros X. ker., Sziglieti-utca 29. sz. alatti, újonnan épített, legmodernebb, gőzerővel berendezett orgonagyárában épült. Az orgona, amely igen csinos és díszes szekrényben van elhelyezve, 19 változatú, 2 manualés hangszer, a legmodernebb beosztással, pneumatikus kapcsolásokkal és szabad kombinációkkal. Antalffy-Zsiros és Krausz Gusztáv szakértők ítélete szerint a Rieger cég remekelt az orgona megépítésével és olyan hangszerrel készített, amely nemcsak szerkezetének tökéletességével, változatainak bőségével és szépségével tűnik ki, de hangerejével nagyobb templomban is elegendő, sőt alkalmas hangversenyek rendezésére is.

— **A szervezett munkások szövetkezete.** A szociáldemokrata-párt, mely a merkantilista iránnyal nem igen szokott s nem is szeret összeütközésbe jönni, sokáig ellensége volt a szövetkezeti mozgalomnak. A 90-es években történt ugyan kísérlet szövetkezeti alakulásra, de az a panama fertőjébe fulladt. Néhány éve azonban külföldi nyomásra, a külföldi szociálisták unszólása folytán kénytelen kellett lenni a pártvezetőség, hogy a párttagok egy csoportja szövetkezeti alakított az Általános Fogyasztási Szövetkezet cége alatt. A szövetkezet fejlődése megmutatta, hogy a magyarországi szervezett munkásság nagyon

rosszul tette, hogy eddig a szövetkezeti eszmét, amelyet egyszerű agrárjelszónak tartott, elhanyagolta. Az Általános Fogyasztási Szövetkezet ugyanis, ha nem is rohamos, de meglehetősen eredményeket ért el. A múlt esztendő válságai épúgy nem érintették mint a magyar szövetkezeteket általában. Forgalma emelkedett s az 1912. év második felében csupán *egy és fél millió* koronát tett ki. Tagjaitól takarékbetéteket is fogad el s jellemző, hogy ép az utolsó hónapba helyezték el a szervezett munkások legtöbb betéteket, nem kevesebb, mint 115 ezer koronát, mellyel a szövetkezet betétállománya 507.897 koronára rúgott. Bevezette a Központi Hitelszövetkezet szövetkezeteiben szokásos apró betétek rendszerét s a 20 fill. betéteket is fogad el a nap bármely részében. Tagjainak a száma 3121-gyel szaporodott. Mint a kisemberek minden szövetkezete iránt, úgy a szervezett munkásság fogyasztási szövetkezeteiránt is jóindulattal elismeréssel adózunk. Mindazáltal, sőt épen ezen rokonszeny folytán nem tartjuk kielégítőnek a szövetkezet sikereit oly szervezet szárnyai alatt, mely — mint a szociálista szakszervezetek lábora — másfél-százezer tagot számlál. Ha a szociálista párt komolyan pártolná a szövetkezet eszméjét, a főváros és közvetlen vidékének óriási munkásserege nem másfélmillió, hanem tíz-tizenöt milliós forgalmat is egykönnyen elérne s nem kellene 500 ezer korona takarékbetéttel dicsekednie, amelynél akárhány vidéki szövetkezetünk is többet ért el.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

1188—1913. sz.

Pályázat.

A debreceni főiskolai nagy könyvtárnál *két könyvtári tisztii állásra* 2400, illetve 1600 korona javadalommal pályázat hirdettetik.

Pályázatra jogosultak azok: 1. akik a könyvtár tisztii, vagy levéltári kezelői vizsgát letették, vagy kötelezik magokat ezen vizsgák egy év alatti letevésére, 2. érettségi bizonyítványok, vagy annak megfelelő oklevelük van, 3. egészségesek, 4. csak reformátusok pályázhatnak, 5. a megválasztott könyvtárosok a főiskolai alkalmazottak nyugdíjgyesületének kötelezett tagjai, 6. az állás 1913 szept. 1-én elfoglalandó.

Pályázati kérvények a debreceni főiskola akadémiai igazgatójához *j. évi apr. 1-éig* nyújtandók be.

Debrecen, 1913 márc. 11-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

M

AGYARORSZÁG LEGNAGYOBB ÉS LEGRÉGIBB FÉRFI-, FIU- ÉS LEÁNYKA RUHÁK TELEPE. ~~~ KÉSZEN ÉS MÉRTÉK UTÁN.

Nagytiszteletű Uram!

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy raktáram az ez idényre szükséges férfi-, fiu- és gyermekruhákkal a legdusabban el van látva.

Czégem 1845-ben alakult és bátran mondhatom, hogy lelkiismeretes szolid kiszolgálás folytán legjobb hírnévnek örvend. Raktáramon lévő ruházatokhoz az anyagot a bel- és külföld legelőkelőbb piacain szerzem be, azoknak minősége tehát kifogástalanul jó. — Az impozáns választék, valamint ama körülmény, hogy a ruhák saját műhelyemben személyes felügyeletem alatt a legképzettebb és legügyesebb szabászok által készíttetnek, azon kellemes helyzetbe juttat, hogy a t. vevőközönség legkényesebb igényeit is kielégíthessem.

Mind Ezek, valamint a minden egyes darabon számokkal feltüntetett árak olcsósága, továbbá, hogy engedmény ki van zárva, igazolják, hogy a

Neumann M. czég

a LEGJOBB, LEGOLCSÓBB és LEGBIZTOSABB bevásárlási forrás és a n. é. vevőközönség már eddig is tanúsított bizalmát megérdemli.

Kiváló tisztelettel

NEUMANN M.
cs. és kir. udvari és kamarai szállító.